

**Ludwig van Beethoven, Σονάτα για πιάνο αρ. 12, σε Λα-ύφεση-μείζονα, opus 26 (1800-1801):
I. Andante con variazioni, μ. 1-34**

Το παρόν απόσπασμα αποτελεί ένα ολοκληρωμένο θέμα στην τονικότητα της Λα-ύφεση-μείζονος και σε τριμερή δομή, το οποίο ο συνθέτης αξιοποιεί στην συνέχεια ως βάση για μία σειρά από παραλλαγές. Τα τρία τμήματα του θέματος αυτού διακρίνονται στα μ. 1-16, 17-26 και 27-34 και ακούγονται σε απλή διαδοχή, χωρίς την μεσολάβηση οιασδήποτε μικροδομικής επανάληψης.

Το πρώτο δομικό τμήμα, ειδικότερα, συγκροτείται ως περίοδος και μάλιστα σύνθετη, στον βαθμό που εμπεριέχει περισσότερες από δύο πτώσεις και φράσεις στα δύο σκέλη της. Μία πρώτη φράση διατυπώνεται κατ' αρχάς στα μ. 1-4: πρόκειται για μία απλή, συμπαγή φράση, η βασική ιδέα της οποίας (μ. 1-2) αποτελείται από δύο ξεχωριστά μοτίβα, διαφορετικής ρυθμικής πυκνότητας, που ανακαλούνται εν πολλοίς και στην πτωτική κατάληξη των μ. 3-4, ενόσω η αρμονική πορεία παραμένει στοιχειώδης, με εναλλαγές των συγχορδιών της τονικής και της δεσπόζουσας που πυκνώνουν προοδευτικά, οδηγώντας σε μία μισή πτώση στην Λα-ύφεση-μείζονα (I, V_3^4 , $I^6 - V^6$, I - V). Ακολουθεί μία δεύτερη φράση στα μ. 5-8, όπου επικρατεί η απεριττή διαδοχή ογδών του εναρκτήριου μέτρου, σε συνδυασμό όμως και με μίαν αξιοπρόσεκτη πύκνωση του αρμονικού ρυθμού: εδώ, η επέκταση της τονικής συντελείται από μέτρο σε μέτρο με ποικίλα μέσα (εν είδει διπλής επέρεισης στο μ. 5: $IV^6 - I_4^6$, καθώς και με ευρύτερες κυκλικές αλλά μη πτωτικές αρμονικές διαδοχές στα μ. 6 και 7: $V_5^6/V - vii_4^6$ [κατ' ουσίαν μία ελλiptής V^2] - I^6 , vi [ή ίσως IV^6] - $vii^{o7} - I$), μέχρις ότου η κατάληξη στην δεσπόζουσα στο μ. 8 σημάνει το πέρας της δεύτερης αυτής φράσεως με μία μισή πτώση και πάλι, όπως και στην αμέσως προηγούμενη. Επομένως, μέχρι αυτό το σημείο έχουν παρουσιασθεί δύο τετράμετρες φράσεις σε παράταξη, με διαφορετικό περιεχόμενο αλλά κοινή πτωτική απόληξη.

Στην συνέχεια, η πρώτη φράση επανέρχεται πλήρης στα μ. 9-12, με μόνη διαφορά την πύκνωση στην ρυθμική επιφάνεια του αρχικού της μέτρου (από κοινού με την άρση πριν από αυτό) με αναφορά στο μοτιβικό απόθεμα του μ. 2· πρόκειται όμως για μία τελείως επουσιώδη μεταβολή, που αφήνει άθικτο το μελωδικό περιεχόμενο όπως και την αρμονική συγκρότηση της παρούσας φράσεως μέχρι το πέρας της. Επιπλέον, η έναρξη και της επόμενης φράσεως (των μ. 5-8) επανέρχεται απaráλλακτη στα μ. 13-14, προτού μία νέα πτωτική κατάληξη στα μ. 15-16 οδηγήσει στην επικύρωση της τονικότητας αναφοράς με μία τέλεια πτώση. Ως εκ τούτου, στο τμήμα αυτό παρουσιάζονται συνολικά τέσσερις τετράμετρες φράσεις αλλά οργανωμένες σε δύο ζεύγη κατά τις προδιαγραφές μιας ευρύτερης περιόδου: τα ζεύγη αυτά εξελίσσονται κατά τα τρία τέταρτα της συνολικής τους έκτασης με τον ίδιον ακριβώς τρόπο, μεταβάλλοντας μονάχα την κατάληξή τους ούτως, ώστε η τελική πτώση στο μ. 16 να καταστεί ισχυρότερη από την ενδιάμεση του μ. 8. Άρα, τα μ. 1-8 και 9-16 αποτελούν το πρώτο και το δεύτερο σκέλος μίας (συμμετρικής) περιόδου, η οποία ορίζεται επιπλέον ως σύνθετη, αφού ενσωματώνει από δύο επιμέρους φράσεις (και ισάριθμες πτώσεις) τόσο στο πρώτο όσο και το δεύτερο ήμισυ της.

Το επόμενο τμήμα δομείται κατά τις προδιαγραφές μίας πρότασης, η οποία είναι προσέτι μετατροπική. Η βασική ιδέα των μ. 17-18 εμπεριέχει νέο εν πολλοίς μοτιβικό υλικό και πρωτίστως μία χαρακτηριστική δίφωνη υφή που κινείται με αντίθετη κίνηση, τονικοποιώντας – σε αρμονικό επίπεδο – την συγχορδία της σχετικής της υποδεσπόζουσας δια της παρενθετικής της δεσπόζουσας, ενώ κατά την αλυσιδωτή επανάληψή της στα μ. 19-20 μεταφέρεται έναν τόνο χαμηλότερα, αποφέροντας έτσι στο πρώτο σκέλος της παρούσας φράσεως μία τυπική διαδοχή συγχορδιών στον κύκλο των πεμπτών: $V/ii - vii_4^6/ii$ [ή ελλiptής V^2/ii], $ii^6 - ii$, $V - vii_4^6$ [ή ελλiptής V^2], $I^6 - I$. Ωστόσο, η συγχορδία της τονικής της Λα-ύφεση-μείζονος εκλαμβάνεται κατόπιν ως υποδεσπόζουσα στην τονικότητα της Μι-ύφεση-μείζονος, όπως φανερώνει η πορεία των μ. 21-26α, όπου η συνέχιση της προτάσεως επιταχύνει τον

αρμονικό ρυθμό και συνδέεται άρρηκτα με την πτωτική διαδικασία, η οποία τελικά αναδιπλασιάζεται, όντας απατηλή την πρώτη φορά (στο μ. 24) και τέλεια κατά την επουσιωδώς παρηλλαγμένη επανάληψή της ($IV - vii_5^6/ii$, $ii^6 - V^6/ii - ii$, $I_4^6 - vii^7/vi$, $vi - IV - V^6/V$, $I_4^6 - V^7$, I). Συνεπώς, στην πρότυπη οκτάμετρη δομή του τμήματος αυτού μπορεί αναδρομικά να θεωρηθεί ότι έχουν εμφιλοχωρήσει ως εμβόλιμα τα μ. 24 και 25. Ταυτόχρονα, το δεκάμετρο αυτό τμήμα αντιπαρατίθεται πολλαπλώς προς το εναρκτήριο δομικό τμήμα του παρόντος θέματος, αφού, πέραν της ήδη επισημανθείσας μοτιβικής και υφολογικής του ετερότητας, διαφοροποιείται εμφανώς τόσο σε τονικό όσο και σε δομικό επίπεδο. Μάλιστα, από λειτουργικής επόψεως στοιχειοθετεί ένα σύμπλεγμα δευτερεύοντος θέματος: η μετάβαση και η πτωτική επικύρωση της δευτερεύουσας τονικότητας συμφύονται στην προτασιακή φράση που έχει ήδη αναλυθεί, ενώ η λειτουργία του συνδετικού περάσματος εκδηλώνεται αμέσως μετά την πτώση του μ. 26, με την μετατροπή της συγχορδίας της Μι-ύφεση-μείζονος σε ενεργή δεσπόζουσα της κύριας τονικότητας όλης της υπό εξέταση ενότητας.

Κατ' αυτόν τον τρόπο, η Λα-ύφεση-μείζων αποκαθίσταται στην έναρξη του τρίτου και τελευταίου δομικού τμήματος, το οποίο ταυτίζεται επί της ουσίας με το δεύτερο σκέλος του πρώτου τμήματος (πρβλ. τα μ. 27-34 με τα μ. 9-16). Αυτή η πρακτική επιτρέπει την διπλή επαναφορά της επικεφαλής θεματικής ιδέας στην αρχική τονικότητα (έστω και σε ελαφρώς παρηλλαγμένη μορφή) αλλά και την ολοκλήρωση της συνολικής τριμερούς δομής με μία τέλεια πτώση στην τονικότητα αναφοράς, δίχως την πλήρη επαναφορά της εναρκτήριας σύνθετης περιόδου· αρκεί λοιπόν η επανεμφάνιση μόνο του δεύτερου σκέλους της για να αποπερατωθεί δεόντως η τριμερής δομική συγκρότηση του παρόντος θέματος, φέρνοντας παράλληλα σε σχεδόν απόλυτη ισορροπία το πρώτο με τα δύο επόμενα τμήματα από κοινού όσον αφορά την έκτασή τους: 16 και $10 + 8 = 18$ μέτρα (τα οποία θα μπορούσαν κάλλιστα να περιορίζονται ομοίως σε 16, εάν δεν είχαν μεσολαβήσει η αποτυχημένη πτωτική διαδικασία και η εξ αυτής απορρέουσα παρεμβολή του διμέτρου 24-25 στο μεσαίο αντιθετικό τμήμα, σύμφωνα με όσα έχουν αναπτυχθεί παραπάνω).

5 Ιουνίου 2020
Ιωάννης Φούλιας